

Prof. univ. dr. **Carmen-Silvia Paraschiv**

(coordonator)

Lector univ. dr.

Maria-Georgiana Teodorescu

Asist. univ. dr.

Alin Sorin Nicolescu

Drept procesual penal. Partea generală

Note de curs

Ediția a 6-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu
2024

Cuprins

Capitolul I. Noțiuni generale privind procesul penal și dreptul procesual penal. Principiile fundamentale ale procesului penal în România	1
§1. Procesul penal, mijloc de realizare a justiției penale	1
1.1. Definiția procesului penal	1
1.2. Fazele procesului penal	2
1.2.1. Noțiune	2
1.2.2. Urmărirea penală	5
1.2.3. Camera preliminară	5
1.2.4. Judecata	5
1.2.5. Punerea în executare a hotărârilor penale rămase definitive	5
§2. Faptele și raporturile juridice procesual penale	6
2.1. Noțiunea și clasificarea faptelor juridice procesual penale	6
2.2. Noțiunea, elementele și trăsăturile raporturilor juridice procesual penale	7
§3. Izvoarele juridice ale dreptului procesual penal. Interpretarea normelor juridice procesual penale	8
3.1. Izvoarele juridice ale dreptului procesual penal	8
3.2. Interpretarea normelor juridice procesual penale	10
§4. Aplicarea legii procesual penale în timp și în spațiu	11
4.1. Aplicarea legii procesual penale în timp	11
4.2. Aplicarea legii procesual penale în spațiu	13
§5. Principiile fundamentale ale procesului penal în România	14
5.1. Conceptul de principiu fundamental	14
5.2. Principiile generale	14
5.2.1. Principiul legalității	14
5.2.2. Principiul separării funcțiilor judiciare	15
5.2.3. Presumția de nevinovăție	16
5.2.4. Principiul aflării adevărului	16
5.2.5. <i>Ne bis in idem</i>	17

5.2.6. Obligatorietatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale _____	18
5.2.7. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal _____	20
5.2.8. Garantarea dreptului la libertate și siguranță _____	21
5.2.9. Dreptul la apărare _____	22
5.2.10. Respectarea demnității umane și a vieții private _____	22
5.2.11. Limba oficială și dreptul la interpret _____	23
5.3. Principii specifice fazei de urmărire penală _____	24
5.3.1. Caracterul nepublic _____	24
5.3.2. Lipsa contradictorialității _____	24
5.3.3. Forma preponderent scrisă _____	25
5.3.4. Subordonarea ierarhică _____	25
5.4. Principiile specifice fazei judecătorești _____	25
5.4.1. Publicitatea _____	25
5.4.2. Nemijlocirea _____	26
5.4.3. Contradictorialitatea _____	26
5.4.4. Oralitatea _____	27
Capitolul al II-lea. Participanții în procesul penal _____	29
§1. Noțiunea de participanți în procesul penal _____	29
§2. Organele judiciare _____	29
2.1. Organele judiciare specifice fiecărei faze a procesului penal _____	29
2.2. Judecătorul de drepturi și libertăți _____	30
2.3. Judecătorul de cameră preliminară _____	31
2.4. Instanțele judecătorești _____	31
2.4.1. Noțiuni introductive _____	31
2.4.2. Organizarea instanțelor judecătorești _____	32
2.4.3. Compunerea completurilor de judecată _____	35
2.5. Organele de urmărire penală _____	36
2.5.1. Procurorul _____	37
2.5.1.1. Noțiuni introductive _____	37
2.5.1.2. Organizarea Ministerului Public _____	38

2.5.1.3. <i>Principiile care guvernează activitatea Ministerului Public</i>	39
2.5.1.4. <i>Atribuțiile Ministerului Public</i>	39
2.5.2. <i>Organele de cercetare penală</i>	39
2.5.2.1. <i>Noțiuni introductive</i>	39
2.5.2.2. <i>Organizarea și funcționarea organelor de cercetare penală</i>	40
2.5.2.2.1. <i>Organele de cercetare penală ale poliției judiciare</i>	40
2.5.2.2.2. <i>Organele de cercetare penală speciale</i>	40
2.5.2.3. <i>Atribuțiile organelor de cercetare penală în cadrul procesului penal</i>	41
§3. <i>Subiecții procesuali principali</i>	42
3.1. <i>Noțiuni introductive</i>	42
3.2. <i>Suspectul</i>	42
3.2.1. <i>Noțiune</i>	42
3.2.2. <i>Drepturile și obligațiile suspectului</i>	42
3.3. <i>Persoana vătămată</i>	44
3.3.1. <i>Noțiune</i>	44
3.3.2. <i>Constituirea persoanei vătămate în procesul penal</i>	44
3.3.3. <i>Drepturile și obligațiile persoanei vătămate în procesul penal</i>	44
§4. <i>Părțile în procesul penal</i>	46
4.1. <i>Noțiuni introductive</i>	46
4.2. <i>Inculpatul</i>	46
4.2.1. <i>Noțiune</i>	46
4.2.2. <i>Drepturile și obligațiile inculpatului în procesul penal</i>	47
4.3. <i>Partea civilă</i>	48
4.3.1. <i>Noțiune</i>	48
4.3.2. <i>Constituirea părții civile în procesul penal</i>	48
4.3.3. <i>Persoanele care pot avea calitatea de parte civilă într-un proces penal</i>	50
4.3.4. <i>Drepturile și obligațiile părții civile</i>	51

4.4. Partea responsabilă civilmente	52
4.4.1. Noțiuni	52
4.4.2. Constituirea părții responsabile civilmente în procesul penal	53
4.4.3. Persoanele care pot avea calitatea de parte responsabilă civilmente într-un proces penal	53
4.4.4. Drepturile și obligațiile părții responsabile civilmente	54
§5. Alți subiecți procesuali	55
§6. Succesorii, reprezentanții și substituiții procesuali	56
6.1. Succesorii	56
6.2. Reprezentanții	56
6.3. Substituiții procesuali	58
§7. Avocatul	58
7.1. Noțiuni introductive	58
7.2. Calitatea de avocat în procesul penal	60
7.3. Asistența juridică	61
7.3.1. Asistența juridică facultativă	61
7.3.2. Asistența juridică obligatorie	62
7.3.3. Avocatul din oficiu	64
7.4. Drepturile și obligațiile avocatului în cadrul procesului penal	65
7.4.1. Drepturile și obligațiile avocatului suspectului sau inculpatului	65
7.4.2. Drepturile și obligațiile avocatului persoanei vătămate, părții civile și părții responsabile civilmente	66
Capitolul al III-lea. Acțiunile în procesul penal	68
§1. Acțiunea penală	68
1.1. Noțiuni introductive	68
1.2. Obiectul acțiunii penale	68
1.3. Subiecții acțiunii penale	68
1.4. Trăsăturile acțiunii penale	68
1.5. Momentele acțiunii penale	69
1.5.1. Punerea în mișcare a acțiunii penale	69

1.5.2. Exercitarea acțiunii penale	70
1.5.3. Stingerea acțiunii penale	70
§2. Acțiunea civilă	81
2.1. Noțiuni introductive	81
2.2. Obiectul acțiunii civile	81
2.3. Subiecții acțiunii civile	81
2.4. Trăsăturile acțiunii civile	83
2.5. Punerea în mișcare a acțiunii civile	84
2.6. Exercitarea acțiunii civile	85
2.6.1. Condițiile exercitării acțiunii civile	85
2.6.2. Dreptul de opțiune în exercitarea acțiunii civile	85
2.6.3. Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile	86
2.6.4. Cazuri de exercitare a acțiunii civile în fața instanței civile	87
2.7. Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal	88
§3. Raportul acțiunilor în procesul penal	90
Capitolul al IV-lea. Competența în materie penală	92
§1. Noțiunea și formele competenței în materie penală	92
1.1. Noțiuni introductive	92
1.2. Formele competenței	92
1.2.1. Competența funcțională (<i>ratione officii</i>)	92
1.2.2. Competența materială (<i>ratione materiae</i>)	93
1.2.3. Competența teritorială (<i>ratione loci</i>)	93
1.2.4. Competența personală (<i>ratione personae</i>)	95
§2. Competența instanțelor judecătorești	96
2.1. Competența judecătoreiei	96
2.2. Competența tribunalului	96
2.3. Competența tribunalelor specializate pentru minori și familie	99
2.4. Competența tribunalului militar	99
2.5. Competența curții de apel	99
2.6. Competența curții militare de apel	102

2.7. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție _____	104
§3. Competența organelor de urmărire penală _____	106
3.1. Competența procurorului _____	106
3.2. Competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare _____	109
3.3. Competența organelor de cercetare penală speciale _____	110
§4. Prorogarea de competență _____	110
4.1. Noțiuni introductive _____	110
4.2. Reunirea cauzelor _____	111
4.2.1. Cazuri de reunire _____	111
4.2.2. Competența în caz de reunire a cauzelor _____	113
4.2.3. Procedura de reunire a cauzelor _____	113
4.3. Disjungerea cauzelor _____	114
4.4. Schimbarea încadrării juridice sau a calificării faptei _____	115
4.4.1. Schimbarea încadrării juridice _____	115
4.4.2. Schimbarea calificării faptei _____	116
4.5. Chestiunile prealabile _____	116
§5. Declinarea de competență, conflictele de competență și excepțiile de necompetență _____	117
5.1. Declinarea de competență _____	117
5.2. Conflictele de competență _____	119
5.3. Excepțiile de necompetență _____	121
§6. Incompatibilitatea, abținerea și recuzarea _____	122
6.1. Noțiuni introductive _____	122
6.2. Incompatibilitatea judecătorilor _____	123
6.3. Incompatibilitatea procurorului _____	125
6.4. Incompatibilitatea organului de cercetare penală _____	125
6.5. Incompatibilitatea magistratului-asistent și a grefierului _____	126
6.6. Abținerea _____	127
6.7. Recuzarea _____	127
6.8. Procedura soluționării abținerii sau recuzării _____	129

§7. Strămutarea. Desemnarea altei instanțe pentru judecarea cauzei _____	132
7.1. Strămutarea _____	132
7.1.1. Competență. Cererea de strămutare _____	132
7.1.2. Procedura de soluționare a cererii de strămutare _____	133
7.1.3. Soluționarea cererii _____	134
7.2. Desemnarea altei instanțe pentru judecarea cauzei _____	136

Capitolul al V-lea. Probele, mijloacele de probă și procedeele

probatorii _____	138
§1. Noțiuni introductive _____	138
§2. Probele _____	139
2.1. Clasificarea probelor _____	139
2.2. Obiectul probațiunii _____	140
2.2.1. Noțiune _____	140
2.2.2. Faptele și împrejurările care trebuie dovedite _____	141
2.2.3. Faptele și împrejurările care nu trebuie dovedite (dispensa de probă) _____	142
2.2.3.1. <i>Prezumțiile legale absolute</i> _____	142
2.2.3.2. <i>Faptele evidente și faptele notorii</i> _____	143
2.2.3.3. <i>Faptele necontestate</i> _____	144
2.2.3.4. <i>Faptele și împrejurările care pot fi dovedite (pot forma obiectul probațiunii)</i> _____	144
2.2.3.5. <i>Fapte și împrejurări care nu pot fi dovedite</i> _____	145
2.3. Trăsăturile probelor _____	145
2.3.1. Admisibilitatea probei _____	146
2.3.2. Pertinența probei _____	147
2.3.3. Concludența probei _____	147
2.3.4. Utilitatea probei _____	147
2.3.5. Administrarea probei să fie posibilă _____	148
2.3.6. Legalitatea probei _____	148
2.4. Sarcina probei _____	148

2.5. Administrarea probelor	149
2.5.1. Considerații generale	149
2.5.2. Principiul loialității administrării probelor	151
2.6. Excluderea probelor	152
2.7. Aprecierea probelor	153
§3. Mijloacele de probă și procedeele probatorii	154
3.1. Audierea persoanelor	155
3.1.1. Noțiuni introductive	155
3.1.1.1. Persoanele audiate în cursul procesului penal	155
3.1.1.2. Audierea prin interpret	156
3.1.1.3. Reguli speciale privind ascultarea	156
3.1.2. Audierea suspectului sau a inculpatului	157
3.1.2.1. Audierea inculpatului în faza de judecată	160
3.1.2.2. Audierea suspectului sau inculpatului minor	161
3.1.2.3. Consemnarea declarațiilor	162
3.1.3. Audierea persoanei vătămate	163
3.1.4. Audierea părții civile și a părții responsabile civilmente	169
3.1.5. Audierea martorilor	171
3.1.5.1. Persoanele care nu pot fi ascultate ca martor	172
3.1.5.2. Procedura audierii martorului	173
3.1.5.3. Consemnarea declarațiilor	176
3.1.5.4. Cazurile speciale de audiere a martorului	177
3.1.5.5. Măsurile de protecție a martorilor	178
3.1.6. Confruntarea	182
3.1.7. Audierea expertului	182
3.2. Identificarea persoanelor și a obiectelor	182
3.2.1. Identificarea persoanelor	183
3.2.2. Identificarea obiectelor	185
3.2.3. Pluralitatea de identificări	185
3.3. Metodele speciale de supraveghere sau cercetare	186
3.3.1. Supravegherea tehnică	188
3.3.1.1. Procedura de emitere a mandatului de supraveghere tehnică	188

3.3.1.2. Înregistrările obținute din activități specifice culegerii de informații _____	192
3.3.1.3. Plângerea împotriva unei activități specifice culegerii de informații _____	194
3.3.1.4. Autorizarea unor măsuri de supraveghere tehnică de către procuror _____	195
3.3.1.5. Durata măsurii supravegherii tehnice _____	196
3.3.1.6. Punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică _____	197
3.3.1.7. Consemnarea activităților de supraveghere tehnică _____	199
3.3.1.8. Informarea persoanei supravegheate _____	201
3.3.1.9. Plângerea împotriva măsurilor de supraveghere tehnică _____	201
3.3.1.10. Conservarea materialelor rezultate din supravegherea tehnică _____	203
3.3.2. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane _____	203
3.3.3. Reținerea, predarea și percheziționarea trimerilor poștale _____	205
3.3.4. Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor _____	207
3.3.4.1. Condiții și procedură _____	207
3.3.4.2. Durata utilizării investigatorului sub acoperire _____	209
3.3.4.3. Activitatea investigatorului _____	210
3.3.4.4. Colaboratorul _____	211
3.3.4.5. Măsurile de protecție a investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor _____	211
3.3.5. Participarea autorizată la anumite activități _____	212
3.3.5.1. Condiții și procedură _____	212
3.3.5.2. Durata participării la activități autorizate _____	214
3.3.6. Livrarea supravegheată _____	215
3.3.7. Obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații	

electronice ori furnizorii de servicii de comunicații	
electronice destinate publicului _____	217
3.3.8. Obținerea de date privind situația financiară a unei	
persoane _____	218
3.4. Conservarea datelor informatice _____	219
3.5. Mijloacele materiale de probă _____	221
3.6. Înscrierile _____	223
3.7. Percheziția _____	224
3.7.1. Percheziția domiciliară _____	225
3.7.1.1. Cazurile și condițiile în care se poate dispune _____	225
3.7.1.2. Efectuarea percheziției domiciliare _____	228
3.7.1.3. Identificarea și păstrarea obiectelor _____	231
3.7.1.4. Procesul-verbal de percheziție _____	232
3.7.1.5. Măsurile privind obiectele ori înscrisurile ridicate _____	233
3.7.1.6. Dispoziții speciale privind perchezițiile efectuate	
<i>la o autoritate publică, instituție publică sau la alte</i>	
<i>persoane juridice de drept public</i> _____	234
3.7.2. Percheziția corporală _____	234
3.7.3. Percheziția unui vehicul _____	236
3.7.4. Percheziția informatică _____	236
3.8. Ridicarea de obiecte și înscrisuri _____	239
3.8.1. Predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor	
informatic _____	239
3.8.2. Ridicarea silită de obiecte și înscrisuri _____	240
3.9. Expertiza și constatarea _____	241
3.9.1. Expertiza _____	241
3.9.1.1. Noțiuni introductive _____	241
3.9.1.2. Numirea expertului _____	243
3.9.1.3. Incompatibilitatea expertului _____	244
3.9.1.4. Drepturile și obligațiile expertului _____	245
3.9.1.5. Înlocuirea expertului _____	246
3.9.1.6. Procedura efectuării expertizei _____	246
3.9.1.7. Raportul de expertiză _____	247

3.9.1.8. Suplimentul de expertiză _____	248
3.9.1.9. Efectuarea unei noi expertize _____	248
3.9.2. Constatarea _____	249
3.10. Cercetarea locului faptei și reconstituirea _____	250
3.10.1. Cercetarea la fața locului _____	250
3.10.2. Reconstituirea _____	251
3.11. Fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane _____	252
3.12. Comisia rogatorie și delegarea _____	253
3.12.1. Comisia rogatorie _____	253
3.12.2. Delegarea _____	254
Capitolul al VI-lea. Măsurile procesuale _____	256
§1. Noțiuni introductive _____	256
§2. Măsurile preventive _____	257
2.1. Considerații preliminare _____	257
2.2. Luarea, încetarea de drept, înlocuirea și revocarea măsurilor preventive _____	258
2.2.1. Luarea măsurilor preventive _____	258
2.2.1.1. Condițiile generale _____	258
2.2.1.2. Organul judiciar competent și actul prin care se dispune asupra măsurilor preventive _____	260
2.2.2. Încetarea de drept a măsurilor preventive _____	261
2.2.3. Înlocuirea măsurilor preventive _____	263
2.2.4. Revocarea măsurilor preventive _____	265
2.3. Căile de atac împotriva actelor prin care se dispun măsurile preventive _____	267
2.3.1. Plângerea împotriva ordonanței organului de cercetare penală sau a procurorului prin care s-a luat măsura preventivă _____	267
2.3.2. Contestația împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale _____	268

2.3.3. Contestația împotriva încheierilor prin care judecătorul de cameră preliminară dispune asupra măsurilor preventive în procedura camerei preliminare _____	270
2.3.4. Contestația împotriva încheierilor prin care instanța de judecată dispune asupra măsurilor preventive în cursul judecății _____	271
2.4. Verificarea măsurilor preventive _____	272
2.4.1. Verificarea măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară _____	272
2.4.2. Verificarea măsurilor preventive în cursul judecății _____	274
2.5. Măsurile preventive privite în special _____	275
2.5.1. Reținerea _____	275
2.5.2. Controlul judiciar _____	279
2.5.2.1. Luarea măsurii de către procuror _____	279
2.5.2.2. Luarea măsurii de către judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată _____	280
2.5.2.3. Conținutul și durata controlului judiciar _____	281
2.5.3. Controlul judiciar pe cauțiune _____	284
2.5.4. Arestul la domiciliu _____	288
2.5.4.1. Condiții privind dispunerea _____	288
2.5.4.2. Luarea măsurii arestului la domiciliu de către judecătorul de drepturi și libertăți _____	291
2.5.4.3. Luarea măsurii arestului la domiciliu de către judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată _____	293
2.5.4.4. Conținutul arestului la domiciliu _____	294
2.5.5. Arestarea preventivă _____	296
2.5.5.1. Condiții privind dispunerea măsurii _____	297
2.5.5.2. Luarea măsurii arestării preventive în cursul urmăririi penale _____	299
2.5.5.2.1. Propunerea de arestare preventivă. Dispoziții procedurale _____	299
2.5.5.2.2. Respingerea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale _____	300

2.5.5.2.3. Admiterea propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale _____	300
2.5.5.2.4. Luarea măsurilor de ocrotire în caz de arestare preventivă în cursul urmăririi penale _____	303
2.5.5.2.5. Mandatul de arestare preventivă _____	303
2.5.5.2.6. Executarea mandatului de arestare preventivă emis în lipsa inculpatului _____	304
2.5.5.2.7. Negăsirea persoanei prevăzute în mandatul de arestare preventivă _____	306
2.5.5.2.8. Durata arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale _____	306
2.5.5.2.9. Prelungirea arestării preventive în cursul urmăririi penale _____	307
2.5.5.2.10. Procedura de prelungire a arestării preventive în cursul urmăririi penale _____	307
2.5.5.3. Arestarea preventivă a inculpatului în procedura de cameră preliminară și în cursul judecății _____	309
2.5.5.4. Tratamentul medical sub pază permanentă _____	311
2.6. Măsurile preventive aplicabile minorilor _____	311
§3. Măsurile de siguranță cu caracter medical _____	312
3.1. Noțiuni introductive _____	312
3.2. Obligarea provizorie la tratament medical _____	313
3.3. Internarea medicală provizorie _____	316
§4. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii _____	318
4.1. Măsurile asigurătorii _____	318
4.1.1. Noțiuni generale _____	318
4.1.2. Contestarea măsurilor asigurătorii _____	321
4.1.3. Verificarea măsurilor asigurătorii _____	322
4.1.4. Procedura sechestrului _____	323
4.1.5. Cazuri speciale de valorificare a bunurilor mobile sau imobile sechestrate _____	324
4.1.6. Valorificarea bunurilor mobile sechestrate în cursul urmăririi penale _____	325

4.1.7. Valorificarea bunurilor mobile sechestrate în cursul procedurii de cameră preliminară și al judecății _____	326
4.1.8. Contestarea modului de valorificare a bunurilor mobile sechestrate _____	327
4.1.9. Poprirea _____	328
4.2. Restituirea lucrurilor _____	328
4.3. Restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii _____	329

Capitolul al VII-lea. Actele procesuale și actele procedurale

comune _____	331
§1. Noțiuni introductive _____	331
§2. Citarea, comunicarea actelor procedurale și mandatul de aducere _____	332
2.1. Citarea _____	332
2.1.1. Noțiuni introductive _____	332
2.1.2. Modul de citare _____	333
2.1.3. Conținutul citației _____	334
2.1.4. Locul de citare _____	334
2.1.5. Înmânarea citației _____	337
2.1.6. Înmânarea citației altor persoane _____	338
2.1.7. Incidente privind citarea _____	340
2.1.8. Dovada de primire a citației _____	340
2.1.9. Incidente privind citarea _____	341
2.2. Mandatul de aducere _____	341
2.2.1. Emiterea mandatului de aducere _____	341
2.2.2. Executarea mandatului de aducere _____	343
2.3. Accesul la bazele electronice de date _____	344
§3. Termenele _____	344
3.1. Noțiuni introductive _____	344
3.2. Clasificarea termenelor _____	345
3.3. Calculul termenelor procedurale _____	346
3.4. Acte considerate ca făcute în termen _____	347
3.5. Consecințele nerespectării termenelor _____	348

§4. Cheltuielile judiciare	348
4.1. Noțiuni introductive	348
4.2. Plata cheltuielilor judiciare avansate de stat	349
4.3. Plata cheltuielilor judiciare făcute de părți	352
4.4. Sumele cuvenite martorului, expertului și interpretului	353
§5. Modificarea actelor procedurale, îndreptarea erorilor materiale și înlăturarea unor omisiuni vădite	354
5.1. Modificarea actelor procedurale	354
5.2. Îndreptarea erorilor materiale	355
5.3. Înlăturarea unor omisiuni vădite	355
§6. Nulitățile	356
6.1. Noțiuni introductive	356
6.2. Nulitățile absolute	357
6.3. Nulitățile relative	358
6.4. Efectele nulităților	360
§7. Amenda judiciară	360
7.1. Abateri judiciare	360
7.2. Procedura privitoare la amenda judiciară	363
Bibliografie	365